שלח ב

א. שוין געריעדט פיל מאל[1], אז רש"י בפירושו על התורה שטעלט זיך אפ אויף יעדער ענין וואס איז שווער אדער פאר־דערט ביאור אין פשוטו של מקרא [און וועז רש"י האט ניט קיין הסברה אויף אן ענין בפשש"מ שרייבט ער „איני יודע"[2] וכיו"ב].

ולכן, בשעת מען געפינט א שווערי־קייט אין פשט הכתובים און רש"י שטעלט זיך ניט אפ אויף דעם, מוז מען זאגן, אז ע"פ פשש"מ איז דאס מלכת־חילה קיין קשיא ניט, ווייל ע"ד הפשט איז עס מובן מעצמו, אדער ווייל דאס ווערט באוואוסט דורך א פריערדיקן פירוש פון רש"י.

לפ"ז דארף מען פארשטיין בפרשתנו, וואו ס'איז דא א שוועריקייט אין פשט הכתובים וואס ווערפט זיך אין די אויגן אויך פון א בן חמש למקרא, און מ'זעט ניט אז רש"י זאל דאס פארענטפערן[3].

ב. נאך דעם ווי די מרגלים האבן זיך אומגעקערט מתור הארץ און האבן גע־זאגט „לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו"[4] און די אידן האבן ניט גע־וואלט גיין קיין א"י, האט דער אויבער־שטער געזאגט[5] „אכנו בדבר ואורישנו ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו", און אויף דעם האט משה געזאגט[6] צום אויבערשטן „ושמעו מצרים כי העלית בכחך את העם הזה מקרבו . . והמתה את העם הזה כאיש אחד ואמרו הגוים גו' מבלתי יכולת ה' להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם וישחטם במדבר".

איז אינגאנצן ניט פארשטאנדיק[7]: ווי קומט עס, וואס וועגן דעם ענין פון „אכנו גו' ואורישנו גו'" פון אלע אידן — ששים רבוא לבד הנשים והטף (און אנשים למטה מבן כ' ולמעלה מבן ששים)[8] — האט משה ניט אויסגע־דריקט קיין געוואלדיקע טענה ותביעה — און זיין גאנצע טענה איז געווען נאר דאס וואס „ואמרו הגוים . . מבלתי יכולת ה' גו'"?!

יעדער איינער פארשטייט (אפילו א קינד), אז דער אומקום פון אזויפיל מענטשן וועט אפילו א בשר ודם אנ־רירן א סך מער ווי דאס וואס אנדערע וועלן זאגן וועגן אים; ופשיטא וועז מען רעדט וועגן דעם אויבערשטן ובשייכות צו נבראים וואס ער האט זיי באשאפן[9], ועאכו"כ בנוגע אידן וואס זיינען „בנים למקום"[10] און ער האט זיי ארויס־געגומען פון מצרים און אויסגעקליבן זיי פאר אן עם סגולה וכו'[11] — און דא קומט משה רבינו, וואס ער איז דער וואס האט געפירט די אידן ביז אהער,

---

1) ראה לקו"ש ח"י ע' 13 ובהנסמן שם.
2) תולדות כח, ה. ובכ"מ (ראה לקו"ש ח"ה ע' 1 הערה 2. ושו"נ).
3) אף שכמה מפרשי התורה עמדו ע"ז, כדלקמן.
4) יג, לא.
5) יד, יב.
6) שם, יג ואילך.
7) וראה אברבנאל כאן השאלה הג'. רבינו בחיי כאן יג־יד.
8) ראה לקו"ש חי"ט ע' 18. ושו"נ.
9) שנאמר ע"ז (בראשית ו, ו) „ויתעצב אל לבו", „נתאבל על אבדן מעשה ידיו" (פרש"י שם).
10) שמות ד, כב. כג. ראה יד, א.
11) יתרו יט, ה.

דער וואָס האָט זיך פאַר זיי מוסר נפש געווען („מחני נא מספרך אשר כתבת"[12] און האָט געבעטן דעם אויבערשטן „הרגני נא הרוג גו' ואל אראה ברעתי"[13] — פון אידן), און בשעת דער אויבער־שטער זאָגט „אכנו בדבר ואורישנו ואעשה אותך לגוי גדול", מאַנט ער ניט: וואָס הייסט אומברענגען גאַנץ כלל ישראל, זיינע קינדער „בני בכורי ישראל"[14] הי"ת, נאָר (עיקר) טענתו איז: „ואמרו הגוים . . מבלתי יכולת ה' גו'"?!

און אע"פ אַז „ואמרו הגוים . . מבלתי יכולת ה' להביא גו'" איז אַן ענין פון חילול שם שמים[15] — האָט אעפ"כ משה געדאַרפט בעטן און מאַנען וועגן דעם ענין פון „אכנו בדבר", און דערנאָך מוסיף זיין, אַז „ואמרו הגוים . . מבלתי יכולת ה' גו'".

וראי' והוכחה ע"ז — ווי מ'געפינט ביים חטא העגל: צום אַלעם ערשטן האָט משה געזאָגט[16] „למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארמ"צ בכח גדול וביד חזקה", און ערשט דערנאָך האָט ער מוסיף געווען[17] „למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרוג אותם גו'"[18].

נאָכמער איז ניט פאַרשטאַנדיק: מ'זעט אַז דוקא די טענה „ואמרו הגוים גו'" האָט געפועל'ט דעם „סלחתי כד־בריך"[19] און דעם ביטול הגזירה בפועל, ווי רש"י טייטשט אַפ ומדגיש „כדבריך — בשביל מה שאמרת פן יאמרו מבלתי יכולת ה'"; און איז מבאר[20] „שלא יתחלל שמי[21] במגפה הזאת לאמר מבלתי יכולת ה'[22] להביאם שלא אמיתם פתאום כאיש אחד אלא באיחור מ' שנה מעט מעט".

און מען געפינט ניט אַז רש"י זאָל זאָגן אַ ביאור אויף דעם!

ג. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם דעם שינוי לשון אין סיום פון משה'ס רייד „(ואמרו הגוים גו') וישחטם במדבר"*[22], וואָס דאָס איז לכאורה ניט קיין לשון המורגל בנוגע לאנשים[23], און בפרט אַז משה אַליין האָט פריער געזאָגט „והמתה את העם הזה"[24] און דער אויבערשטער האָט געזאָגט דעם לשון „אכנו בדבר"[25].

---

12) תשא לב, לב ובפרש"י. וראה בחיי כאן.

13) בהעלותך יא, טו ובפרש"י.

14) שמות ד, כב. וזה נאמר לפני מ"ת, לפני שאמר הקב"ה (יתרו שם) והייתם לי סגולה מכל העמים גו'.

15) ראה פרש"י פרשתנו יד, כא (הובא לקמן בפנים). רמב"ן שם סוף פסוק יג. בחיי שם. אברבנאל כאן.

16) תשא לב, יא.

17) שם, יב.

18) אלא שבחטא העגל טען משה „למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרוג אותם", היפך כבוד ישראל, וכאן — „מבלתי יכולת ה' גו'", היפך כבוד ה'. וראה אלשיך כאן פסוק יג. ואכ"מ.

19) יד, כ.

20) שם, כא.

21) וכמפורש ביחזקאל (כ, ט) ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים גו' (וכן שם, יד. כב. ועוד), ושם לו, כא ואילך „ואחמול על שם קדשי גו' לא למענכם אני עושה גו'".

22) יד, טז.

23) ונמצא רק פ"א בחומש בנוגע ליצחק (וירא כב, יז"ד) ועוד ועיקר — לאחרי שנעשה „(ל)עולה".

24) יד, טו.

25) בראב"ע: „וישחטם במדבר" הטעם ויהרגם ואמר וישחטם בעבור המדבר כי שם ירעו הצאן. וראה גם אברבנאל כאן. ובאוה"ח: טעם שדבר בלשון זה לרמוז את אשר יגשימו הדברי' באלקי עולם והטעם כי כשתהי' הסיבה כי ח"ו הוגבל בכח הנה הוא בגדר הגשם ח"ו. ובש"ך עה"ת כאן: ואמר וישחטם לפי שממכת הדבר מיד יתאדם עורו ויהי' בו טפות כמי שנזרק דמו.

וי"ל הביאור בזה:

מיט דעם וואַרט — חידוש ענין „וישחטם" וועלט מובן פאַרוואָס משה האָט ניט געמאַנט און געטענה"ט צום אויבערשטן וועגן דעם, וואָס דער אויבערשטער האָט געזאָגט „אכנו בדבר":

דער ענין פון שחיטה (ביי אַ בעל חי) איז, ווי דאָס פאַרשטייט אויך אַ בן חמש, אַז דאָס איז מכשיר דעם בעל חי אַז ער זאָל זיין ראוי פאַר אַ מאכל אדם[26], ד. ה. דער תכלית פון שחיטה איז ניט די מיתה והריגה, נאָר פאַרקערט: דורך דעם קומט צו אַ העכערקייט און מעלה אין דעם בעל חי. און ווי מ'האָט שוין געלערנט פריער ביי דער עקידה[27], אַז דאָס וואָס אברהם איז געגאַנגען „לשחוט את בנו" איז דאָס געווען אויף צו אויספירן דעם ציווי ה' „והעלהו שם לעולה"[28] — ער זאָל ווערן אַ קרבן קדוש צום אויבערשטן[29]. ומעין זה בנדו"ד[30].

ד. די הסברה אין דעם:

עס איז ידוע ומובן (אויך) אין פשש"מ בכו"כ כתובים אַז דער אויבערשטער איז אַ רחום וחנון, תכלית הטוב והחסד, און אַז אלע ציווים וואָס דער אויבערשטער האָט אַנגעזאָגט צו בני אדם בכלל, ועאכו"כ די מצות וואָס ער האָט געגעבן צו אידן עם סגולה, זיינען לטובתם פון די וואָס זיינען נצטווה געווארן — דורך דעם וואָס מ'פירט זיך לויט די ציווי ה', איז זייער לעבן בעוה"ז ווי עס דאַרף צו זיין אויך אין גשמיות. ולדוגמא ווי געזאָגט[31] „אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו . . ונתתי גשמיכם בעתם גו'", מיט די אַלע ברכות וואָס די תורה רעכנט אויס.

פון דעם פאַרשטייט מען לאידך גיסא, אַז ווען מ'פאַלגט ניט דעם אויבערשטנ'ס ציווים, וואָס מען איז פאַר דעם מעניש (כמפורש אין תורה) איז ניט די כוונה דער עונש גופא — בכדי צו נוקם זיין זיך ח"ו אין דעם מענטשן[32] אַדער אים סתם באַשטראָפן — נאָר דאָס איז לטובת האדם[33]:

ווייאַלד ער האָט זיך ניט געפירט בהתאם צו ציווי ה' (וואָס בלויז דעמאָלט לעבט ער חיים הראויים לשמם, סיי בחייו הרוחניים און סיי בחייו הגשמיים) און ער האָט עובר געווען אויף עבירות, ובפרט חמורות — איז בכדי ער זאָל ניט האָבן חיי צער בעוה"ז זאָגן למה לי חיים און נאָכמער — קצתי בחיי[34], נעמט דער אויבערשטער ביי אים צו די חיי עוה"ז לטובת האדם: דאָס פאַרמיידט אים ער זאָל ניט דורכמאַכן אַ געמאַטערטן לעבן אין עוה"ז;

---

26) וכנאמר וטבוח טבח והכן (מקץ מג, טז). וראה פרש"י תולדות כז, ג: ושחוט יפה וכו'.

27) וירא שם.

28) וירא שם, ב.

29) ראה פרש"י שם, יד.

30) אבל בת"א ותיב"ע בוירא שם תרגמו „לשחוט" „למיכס", כמו שתרגמו וישחט בכ"מ בתורה, משא"כ בפרשתנו „וקטלינך", כתרגום לשון הריגה בכ"מ. וראה לקמן בפנים.

31) בחוקותי כו, ג־ד.

32) להעיר מאברבנאל כאן.

33) להעיר שמצינו כבר בפששמ בפרש"י לפנ"ז, כמה ענייני עונשים, שסופם לטובה. ולדוגמא: ביוסף, שפרש"י (וישב לז, ב בסופו) „בשלשתן לקה כו'", ובא מזה „למחי' שלחני אלקים לפניכם" (ויגש מה, ה).

ובכללות עם ישראל, בנוגע לגלות מצרים כתב רש"י (וישלח לו, ז) שטר חוב של גזירת כי גר יהי' זרעך, שפרעון השטר הוא בשביל המתנה שניתנה לו הארץ.

34) תולדות כו, מו.

ווי רש"י[35] האָט שוין מפרש געווען פריער און — אַסך אַ גרעסערן חידוש: אברהם אבינו אַ צדיק גמור ירא אלקים וכו' וכו' — „מת ה' שנים קודם זמנו" כדי ער זאָל ניט האָבן חיי צער בעוה"ז פון הנהגת עשו

בא אַן עבירה — ווי בנדו"ד — קומט צו — אַז דאָס (דער עונש מיתה ר"ל) איז אים מטהר ומזכך•[35], אַז ער זאָל קענען צוקומען צו די חיים נעלים פון עוה"ב[36] (וואָס אויך אַ בן חמש האָט שוין געלערנט וועגן חיי עולם הבא אין פירוש רש"י[37]).

ה. עפ"ז איז פארשטאַנדיק בנוגע דעם חטא פון אידן בפרשתנו, און וואָס משה האָט אין זיינע רייד ניט מדגיש געווען די טענה קעגן דעם עצם „אכנו" פון אידן, ווי ער האָט עס געטאָן בא חטא העגל:

בשעת די אידן האָבן געזינדיקט בחטא העגל האָט משה מתפלל[38] געווען צו דעם אויבערשטן „למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארמ"צ גו'" — זיי קענען זיך דאָך אומקערן צום אויבערשטן, תשובה טאָן[39], וועט דאָס מכפר זיין און במילא וועט זייער לעבן בעוה"ז זיין מכאן ולהבא ווי עס דאָרף צו זיין, ניט קיין חיי צער, ווייל זיי וועלן פאָלגן די ציווויי ה'.

משא"כ דאָ[40], ביים חטא המרגלים, ווו דער אויבערשטער זאָגט „עד אנה ינאצוני העם הזה ועד אנה לא יאמינו בי בכל האותות אשר עשיתי בקרבו", וואָס אין דעם איז מודגש — א) אַז דאָס איז ניט קיין איינמאָליקע זאַך, נאָר דער „(עד אנה) ינאצוני" איז אין אַ כסדר־דיקן אופן[41] און ס'איז ביי זיי ניט געווארן קיין שינוי לטובה נאָך די אַלע פריערדיקע חטאים; ב) דאָס איז ניט סתם אַן עובר זיין אויף ציווי ה', נאָר אַ חטא וואָס רירט אַן אין דעם ענין (יסודי ועיקרי) פון אמונה, „עד אנה לא יאמינו בי" — איז מובן, אַז אין דעם פאָל האָט משה ניט וואָס צו בעטן מצד די אידן גופא, וויבאָלד אַז דער „אכנו בדבר ואורישנו" איז (ניט צוליבן עונש פאָר זיך, נאָר) איז לטובתם כנ"ל בארוכה.

און דאָס זאָגט משה „וישחטם", ס'איז ניט אַ הריגה ר"ל, נאָר אַן ענין פון שחיטה, וואָס איז לטובת דעם נשחט — דאָס איז אים „מושך•[41] מרשות לרשות" און איז אים מעלה צו אַ העכערן לעבן, חיי הנשמה בעוה"ב[42].

---

35) לך טו, טו.

•35) ראה פרש"י בחוקותי כו, מא בסופו.

36) וע"ד „ביום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא" (סנהדרין מג, ב). וראה שם סד, סע"ב.

37) בראשית ב, ד. נח יא, ט. וישב לז, ב. לט, יו"ד. שמיני יא, מד. ואדרבה, מפורש ש„וחי בהם" — „לעולם הבא, שאם תאמר בעולם הזה והלא סופו הוא מת" (אחרי יח, ה בפרש"י).

38) ועד"ז במתאוננים (בהעלותך יא, א־ב) (חטא הב' דבנ"י — ראה רש"י קרח טז, ד) דויתפלל משה אל ה' (ולא כבפרשתנו).

39) ראה פרש"י תשא לד, ו ד"ה ארך אפים.

40) ולהעיר שבחטא העגל הי' עיקר בקשת משה תיכף (לא שיתכפר להם חטאם ויחיו כו' (ראה אלשיך כאן פסוק יב), כ"א) „למה ה' יחרה אפך בעמך" (ראה פרש"י שבהערה הקודמת) ע"ז שאמר ה' „ויחר אפי בהם ואכלם": א) בלי ב"ד ב) תיכף ומיד ג) וכל עם ישראל (גם אלו שלא חטאו) — ראה לקו"ש חט"ז ע' 404 ואילך. והוסיף אח"ז (תשא לב, יג) זכות אבות.

41) משא"כ אמירת ה' אל משה (בשלח טז, כח) עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורתי, שה' לפני מ"ת.

•41) וכידוע הרמז במחז"ל אין ושחט אלא ומשך (חולין ל, ב).

42) וי"ל שעפ"ז מובן מה שרק בישראל מצינו לשון כזה, משא"כ באומות העולם ושאר הנבראים, ש„ויאמר ה' אמחה את האדם" (בראשית ו, ז) „וימח

ו. משה"ס טענה איז אַבער געווען: וויבאַלד אַז דער (עיקר) חסרון איז דאָ געווען דער העדר האמונה[43] (דאָס וואָס „לא יאמינו בי", טראָץ „כל האותות אשר עשיתי בקרבו", „בשביל כל הנסים שעשיתי להם הי' להם להאמין שהיכולת בידי לקיים הבטחתי"[44]), וואָס פאַר אַן אַרט האָט דאָ דער עונש פון „והמתה את העם הזה כאיש אחד" וויבאַלד דאָס וועט גורם זיין דעם זעלבן חסרון פון העדר האמונה באַ די מצרים (וואָס האָבן געזען ווי „העלית[45] בכחך את העם הזה מקרבו")[46] און בא „הגוים אשר שמעו שמעך"[47]: „ואמרו גו' מבלתי יכולת ה' להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם גו'", אַז דער אויבערשטער קען ח"ו ניט מקיים זיין הבטחתו — שבועתו?

ד. ה. ווי איז שייך אַז דער „אכנו בדבר" זאָל באַוואָרענען און פאַרמיידן דעם ענין פון חוסר האמונה והחטא ביי אידן און בו בזמן גורם זיין (א) העדר האמונה ביי די אומות, ובמילא (ב) אויך דעם העדר השמיעה והקיום פון די ציווויי ה' וואָס די אומות זיינען אויף זיי נצטווה געווארן?

ז. מען קען אַבער פרעגן: דער לשון „וישחטם" איז דאָך ניט פון די רייד וואָס משה אַליין זאָגט, נאָר ער זאָגט עס אין אַ דיבור וואָס די גוים ווילן זאָגן („ואמרו הגוים . . מבלתי יכלת ה' גו' וישחטם") — און לויט דער הבנה און קס"ד פון די גוים איז דאָך „אכנו בדבר" ניט געווען צוליב חטא בנ"י ולטובתם (בדוגמת ענין השחיטה — זיי זאָלן זיין מוכן לחיי עוה"ב), נאָר דערפאַר וואָס „מבלתי יכולת ה' גו'", וכלשון רש"י[48] „וכשישמעו שאתה הורגם לא יאמרו שחטאו לך אלא יאמרו שכנגדם יכולת להלחם אבל כנגד יושבי הארץ לא יכולת להלחם" — ולפי"ז פאַרוואָס זאָגט מען דעם לשון „וישחטם"[49]?

בפשטות י"ל, אַז משה האָט דאָס געזאָגט בתוך דיבורם, צו מרמז זיין, פאַר־וואָס מען זאָל זיך רעכענען מיט אמירת הגוים: וויבאַלד אַז „אכנו בדבר גו" איז אַן ענין פון „שחיטה" לטובה (עס זאָל ניט פעלן די אמונה בה' ביי אידן), פאַסט דאָך ניט אַז פון דעם גופא זאָל אַרויס־קומען אַן ענין פון היפך הטובה, היפך האמונה אין יכולת ה' — באַ די אומות כנ"ל.

דאָס איז אַבער ניט מספיק, ווארום סוף סוף איז דאָך אַ סך מער מתאים אַז ער זאָל זאָגן דעם לשון „וישחטם" אין זיינע אייגענע ריידע צום אויבערשטן; און

את כל היקום" (נח ז, כג), וכן בסדום נאמר ל' השחתה (וירא יט, יג. יד. כט. ובכ"מ)•. וראה לקו"ת מטות פו, סע"ב ואילך. שם פו, ד.

43) ראה תניא ספכ"ט (לו, סע"ב).

44) פרש"י עה"פ.

45) יד, יג ובפרש"י.

46) ולהעיר דזו היתה סיבת האותות במצרים „למען שתי אותותי אלה בקרבו ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותתי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה'" (ר"פ בא. וראה וארא ז, ה. ח, יח. ט, יד. טז. ועוד).

47) יד, טו. ומשמע לכאורה דלפרש"י היינו הך. וראה ראב"ע פסוק טו. אברבנאל. כלי יקר. אוה"ח ובכמה מפרשי התורה.

•) משא"כ ב„חסידי אומות העולם" שכ' הרמב"ם ספ"ח מהל' מלכים „ויש לו חלק לעולם הבא". וכ"מ בפרש"י נח יא, ט לענין דור הפלגה ש„למד שאין להם חלק לעוה"ב". ולכאו' יש לדייק כן מהמשנה בסנהדרין ר"פ חלק (צ, א): ארבעה הדיוטות בלעם כו', שם קז, סע"ב: דור המבול . . דור הפלגה . . אנשי סדום כו'. ראה פיה"מ להרמב"ם סנה' שם.

48) יד, יג.

49) ואולי מטעם זה ת"א ותיב"ע „וקטלינון".

באמירת הגוים וואלט מער געפאסט דער לשון „והרגם במדבר" כנ"ל.

פון דעם גופא איז מוכח אז משה האט דערמיט געמיינט: אויך די גוים וועלן פארשטיין אז דאס איז אן ענין פון „וישחטם" — לטובת בנ"י, און אעפ"כ וועלן זיי זאגן „מבלתי יכולת ה' גו'".

און דער טעם בזה איז מודגש אין דעם וואס דער פסוק איז מדגיש „(וישחטם) במדבר".

ח. והענין: די אריכות אין דברי משה — „ואמרו אל יושב הארץ הזאת שמעו כי אתה ה' בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה גו'" — ברענגט ארויס, אז די אומות ווייסן וועגן גודל החיבה פון דעם אויבערשטן צו אידן, „ולא הכירו בך שנתקה אהבתך מהם עד הנה"[50] און אז זיי ווייסן אויך פון דעם אויבערשטנ'ס שבועה ארײַנצובראַנגען די אידן אין ארץ ישראל (ווי עס שטייט ווייטער אין המשך דבריו של משה).

ובמילא, וויסנדיק דעם גודל החיבה פון דעם אויבערשטן צו אידן און וועגן דער שבועה להכניסם לארץ, וועט זיך ביי די אומות אפליגן, אז אפילו ווען אידן זיינען אין א מצב אין וועלכן עס מאַנט זיך די הנהגה פון „וישחטם", לטובתם כנ"ל, פונדעסטוועגן וואלט דער אויבערשטער לכל לראש זיי געדארפט ארײַנברײַנגען גלייך אין ארץ ישראל (ווי עס איז געווען אויסגעשטעלט לכתחילה[51] אויף צו מקיים זיין די שבועה, און נאך דער כניסה זאל אויסגעפירט ווערן בארץ דער („אכנו בדבר" ובאופן פון) „וישחטם".

אבער אויב דער „והמתה את העם הזה כאיש אחד" זאל דורכגעפירט ווערן „במדבר", וועלן די גויים זאגן: אז דאס איז טאקע אן ענין פון „וישחטם", „הכל בדרך חיבה", אבער דאס וואס די זאך איז פארגעקומען „במדבר" און ער האט זיי ניט ארײַנגעבראַכט אין ארץ ישראל, איז ווייל „מבלתי יכולת ה' להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם".

ט. ע"פ הנ"ל קומט אויס אז דער „אכנו בדבר" פון דור המדבר איז אן ענין פון „וישחטם" — א הכנה אויף זוכה זיין לחיי עוה"ב (און פון דעם איז מובן במכש"כ, אז אזוי איז דאס געווען כשבא בפועל, אין דעם וואס עס איז געווען „אכנו" במשך די ארבעים שנה),

וואס דאס איז מתאים מיט דעת ר' אליעזר[52], אז „דור המדבר באין הן לעולם הבא", וואס מען מיינט — חיי הנשמה בגוף בתחיית המתים.

וואס אזוי איז אויך מובן[53] פון כמה מקומות אין זהר[54], ביז, ווי עס שטייט אין מדרש[55] און אין זהר[54], אז דאס איז דער טעם פארוואס משה איז ניט ארײַן אין ארץ ישראל און איז געבליבן אין מדבר, כדי ער זאל זיין צוזאמען מיט זיי, און אויפשטיין מיט זיי צו תחיית המתים און ארײַנגיין מיט זיי אין ארץ ישראל (לעתיד לבוא).

---

50) יד, יד ובפרש"י.

51) „מיד עד ג' ימים אנו נכנסין לארץ כו' אלא שחטאו במתאוננים" (רש"י בהעלותך י, כט). וגם לאחר חטא המתאוננים היו צריכים ליכנס לארץ תיכף אחר חזרת המרגלים.

52) סנהדרין קח, א במשנה. קי, ב.

53) ובתוד"ה ודמו כמאן דמיבסמי ב"ב עג, ב: מכאן משמע כמ"ד בחלק מתי מדבר יש להן חלק לעוה"ב.

54) ח"א קיג, ב (מהנ"ע). ח"ב קנז, סע"א. ח"ג קסח, ב. ז"ח בראשית יד, ד. ועוד.

55) תנחומא חוקת יוד. במדב"ר פי"ט, יג. דב"ר ספ"ט.

און דער כלל איז, אז וואו עס איז דאָ אָ מחלוקת אין נגלה דתורה, פסק'נט מען ווי עס שטייט באגדה, זהר וכיו"ב[56].

ובפרט אז בנדו"ד[57] איז פון דער גמרא[58] גופא משמע אז די הלכה איז ווי ר"א[59], ווי די גמרא ברענגט אויף ר"ע, וואס האלט אז אין להם חלק לעוה"ב — „שבקה ר"ע לחסידותי"[60].

יו"ד. ע"פ הנ"ל, וועגן די עונשי התורה בכלל און וועגן פירוש ענין „וישחטם", איז מובן אז ניט נאר דער דור המדבר בכלל יש להם חלק לעוה"ב, נאר אויך די מרגלים אליין, וואס זיי האבן געהאט זייער ענש גלייך „וימותו האנשים מוציאי דיבת הארץ רעה במגפה לפני ה'"[61], האבן אָ חלק לעוה"ב.

און כאטש אז אין דער משנה איז בבלי[62] שטייט אז „מרגלים אין להם חלק לעוה"ב שנאמר וימותו גו' וימותו בעוה"ז במגפה לעולם הבא" — איז אבער[63] משמע אין זהר[64], אז אויך זיי האבן אָ חלק לעוה"ב[65].

ועפ"ז י"ל אז אויך אין בבלי, איז דאס ניט אָ סתם משנה לכו"ע, נאר דאס וואס ר"א זאגט „עליהם הוא אומר[66] אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח", בא־ציט זיך ניט נאר אויף („לפניו") דעם דור המדבר, נאר אויך אויף (לפני פניו —) מרגלים אין להם חלק לעוה"ב[67].

וואס אזוי איז אויך מובן פון תוכן הפסוק וואס ר"א ברענגט: „אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח", וואס מיינט (ווי רש"י טייטשט[68]) „שכרתו ברית של מקום עלי זבחים ושלמים דכתיב[69] ויזבחו זבחים שלמים וכתיב[70] ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם", וואס אויך די מרגלים זיינען געווען צווישן די וואס „כרתו ברית של מקום" בשעת מתן תורה[71].

און כאטש דער חטא פון די מרגלים אליין איז געווען האַרבער און ערגער ווי דער חטא פון כללות דור המדבר,

וויבאלד אבער אז דער ענין הברית (וואס נעמט אריין אויך די מרגלים) איז „כמשל[72] שני אוהבים שכורתים ברית

---

56) ראה שד"ח כללי הפוסקים ס' ב אות יג. אנציקלופדי' תלמודית ע' הלכה סוס"ה כרך ט (ס"ע רנד). וש"נ. וראה סה"מ תש"ט ע' 184 בהערה.

57) נוסף ע"ז שכתב בתוס' ב"ב שם שמשמע כדעת ר"א.

58) סנהדרין קי, ב.

59) אף שהלכה כר"ע מחבירו (עירובין מו, ב. וש"נ), הרי ר"א רבו דר"ע (ראה כתובות פד, ב. אנציק' תלמודית ע' הלכה ע' רפה וש"נ).

60) וראה עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ב פ"ח הפ' בדעת ר"ע אין להם חלק לעוה"ב, שאין להם צורך בעוה"ב. עי"ש. ועד"ז במגלה עמוקות עה"ת פרשתנו יד, לה. וראה אוה"ת במדבר ע' טו ואילך. נ"ך ע' שכ ואילך. לקו"ש חי"ח ע' 9-248.

61) פרשתנו יד, לז.

62) סנהדרין קח, א.

63) ולהעיר דבמשנה שבירושלמי שם ליתא. ובכמה דפוסים וכת"י משניות ליתא גם בבבלי. ראה שינויי נוסחאות במשניות שם.

64) ח"ג (רע"מ) רעו, א (אבל ראה זהר שם קנח, א).

65) ראה נצוצי אורות לזח"ג (רע"מ) שם: משמע דלא כש"ס דידן דהא מתני' מלאה בסנה' קח, א. דמרגלים אין להם חלק לעוה"ב. וליכא מאן דפליג. וראה לקמן בפנים.

66) תהלים ג, ה.

67) וראה שינויי נוסחאות במשניות סנהדרין שם.

68) סנהדרין קי, ב.

69) משפטים כד, ה.

70) שם, ח.

71) וראה פדר"א ספמ"א. עש"מ שם.

72) לקו"ת נצבים מד, ב. וראה תו"א ס"פ לך. ובכ"מ.

ביניהם שלא תפסק אהבתם כו' שיראים שמא יבוטל הדבר ובטלה האהבה . . וע"י כריתות הברית תהי' אהבתם אהבה נצחית" — איז מובן, אז אפילו אין אזא מצב וועז אין מעשה בפועל איז מען שלא כדבעי, ביז אז „ע"פ הטעם והדעת הי' צריך לפסוק האהבה, או לגרום איזה שנאה" (ווי דאס איז דער חטא פון די מרגלים), בלייבט די אהבה צווישן די כורתי הברית מיט דעם זעלבן תוקף ווי בשעת הברית, „לפי שבאו בברית והתקשרות כאלו נעשו לבשר אחד, וככל המשל הזה עשה לנו ה"א כו'"[73].

יא. פון כל הנ"ל איז די הוראה אז מ'דארף קוקן אויף יעדער אידן, אין וואס פאר א מצב ער זאל זיין, אפילו וועז עס דוטט זיך אז ער איז אזוי ווי די מרגלים ר"ל, דארף מען אויף אים קוקן אוז זען אז מצד זיין אמת'ר מציאות איז ער איינער פון „כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב"[74], וואס ער איז „נצר מטעי מעשה ידי להתפאר"[75]; ובמילא פאר־נעמט מען זיך מיט אים אויף צו ארויס־ברענגען אט די מציאות זיינע לידי גילוי בחיי יום יום שלו — און דאס פועל'ט אז אויך אלע אומות זען „כי אתה ה' בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה ה'", „והכל בדרך חבה ולא הכירו בך שנתקה אהבתך מהם עד הנה", ובמילא העלפן אלע אומות ארויס יעדער אידן און אלע אידן בכל המצטרך להם, ביז „והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך"[76], נאך אין סוף זמן הגלות, און דאס איז נאך מער ממהר ביאת משיח צדקנו,

וועלכער וועט מתקן זיין „את[77] העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר[78] כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו[79] שכם אחד".

(משיחת ש"פ שלח תש"מ.
מוצש"ק חו"ב תשל"ט)

---

73) וראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שנח ואילך, דכולל ביחד המרגלים במדרי' דור המדבר.

74) סנהדרין ר"פ חלק.

75) ישעי' ס, כא.

76) ישעי' מט, כג.

77) רמב"ם הלכות מלכים ספי"א.

78) צפני' ג, ט.

79) כן הוא בדפוסי הרמב"ם שראיתי, בב"ר ס"פ וישב, זח"א ס"פ נח. ובכ"מ. אבל בצפני' (ג, ט) — ובתרגום שם: בלא וא"ו, לעבדו. ולכאורה גם נפק"מ בתוכן. וראה אוה"ת עה"פ וש"נ. ואואפ"ל ששינו ל' הכתוב (כיון ששינוי קטן הוא) כדי להסביר הכוונה, וכמו שמצינו עד"ז גם בפרש"י עה"ת וכו'. — ויתרה מזו מצינו: עליו הכתוב אומר כו' ומי כתיב כו' אין כתיב כה"ג כו' (ב"ק פא, סע"ב). ועפ"ז יתורץ שינוי ל' הכתוב בכ"מ ברמב"ם ועוד. ועפ"ז יל"פ ג"כ כו"כ שינוים כאלו בירוש', מתחיל בתחלתו: הלילה למשמר והיום למלאכה — ובקרא (נחמי' ד, טז וכן הוא גם בבבלי כאן): „משמר" „מלאכה". ואולי לא בכולם אפשר לומר כן — וידועים שו"ת הגאונים בזה — ליק, תרכ"ז — הובאו במבוא לש"ס ירוש' הנדפסים לאחרונה. וראה יד מלאכי כללי החי"ת סי' רפג ע"ד שינוי נוסחאות בפוסקים, וקרוב לסופו שדרך הפוסקים לשמור הענינים לא המלות „ומי לנו גדול ממשה הלא הוא הרמב"ם כו' ואפ"ה מצאתי אליו בפי' מהל' מת"ע ה"ג שכ' כו' אע"פ שאין פסוק זה בכל המקרא . . שנקט משמעות איזה פסוק אחר". ואכ"מ.